

เรียนรู้ เก๋ากัน การพนัน

ปีที่ 3 ฉบับที่ 9 เมษายน 2557

ทันเกม

การพนัน ใน ชุมชน



เรื่องเก่าเล่าใหม่..
การพนัน
ชายแดนอีสานใต้

หอยสัตว์
ปริศนาคำทาย
กลายเป็นเกมพนัน

บ่อนงานศพ
พิธีกรรม vs ธุรกิจพนัน
ที่หากินกับศพ

การพนันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทยเพราะทุกเรื่องราวตั้งแต่เกิดจนตายสามารถถูกนำมาเชื่อมโยงได้ทั้งสิ้น ตั้งแต่การกายผู้หญิงมีท้องว่าลูกจะเกิดเป็นหญิงหรือชาย จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตก็ยังมีคนอดส่ำไปขอเลงหอยจากผู้วายชนม์ จากนั้นการพนันเริ่มถูกให้ความหมายใหม่เมื่อเงินรางวัลกลายเป็นแรงจูงใจสำคัญดึงดูดคนให้เข้ามาเล่น แล้วก็มีปัญหาเพราะคนที่เข้าไปเกี่ยวข้องเริ่มเอาจริงเอาจังและเล่นเพื่อหวังเงินรางวัล ทำให้ตัวเองตกอยู่ในสถานะที่ยากลำบาก เป็นหนี้เป็นสินจนสิ้นเนื้อประดาตัว

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การพนันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตผู้คนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในชุมชน นักเล่นไม่ได้มองว่าการพนันคือปัญหา แต่มันคือ “เครื่องมือ” ที่จะเชื่อมโยงพวกเขาเข้ากับเพื่อนๆ ทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ

“ทันเกม” ฉบับนี้ จึงจะพาคุณผู้อ่านไปติดตามความคิดของคนในชุมชนที่มีต่อเรื่องดังกล่าวจากคอลัมน์ เรื่องเก่าเล่าใหม่.. สถานการณ์การพนันชายแดนอีสานใต้ แล้วไปรู้จัก ป่อนงานศพ อูริกิจมูลคำมหาศาลที่กำลังแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในหลายพื้นที่ ตลอดจนเรื่องของ หอยสัตว์ ที่ดัดแปลงปริศนาคำทายจากภูมิปัญญาท้องถิ่นกลายมาเป็นเกมการพนัน ส่วนคอลัมน์ มุมนักอ่านจะฉายภาพของการ “ชนไก่” ในวัฒนธรรมบาหลี่ ซึ่งไม่อาจแยกออกได้จากวิถีชีวิตผู้คนที่นี่

แต่ก็มีตัวอย่างของการใช้พลังชุมชนเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดเหล้าและพนันโดยพ่อหลวงอนันต์ แสงบุญ และบทเรียนของการใช้มาตรการเชิงรุกเพื่อป้องกันนักพนันหน้าใหม่โดยสร้างความรู้เท่าทันในระบบการศึกษาในคอลัมน์ สรรหามาเล่า

หวังว่าเรื่องราวในเล่ม จะช่วยเพิ่มมุมมองใหม่เพื่อให้เข้าใจ “การพนัน” มากขึ้นในบริบทและวัฒนธรรมที่แตกต่าง อันอาจนำไปสู่การหาทางออกเพื่อแก้ปัญหาได้ดีและยั่งยืนขึ้นในอนาคต

04

เรื่องเด่นในฉบับ

เรื่องเก่าเล่าใหม่..สถานการณ์การพนันชายแดนอีสานใต้

08

เรื่องจาก...ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

บ่อนงานศพ : พิธีกรรมหรือธุรกิจที่ทำกินกับศพ

12

บทความ

หอยสัตว์ : ภูมิปัญญาว่าที่ปริศนาคำทาย
กับการกลายเป็นเกมการพนัน

15

มุนิกอ่าน ไก่ชนบาห์ลีในเสี้ยวสังเกต

16

สัมภาษณ์พิเศษ

พื้นที่ปลอดเหล้าและพนัน ผืนที่ทำได้จริง
มองผ่านมุน พ่อหลวงอนันต์ แสงบุญ

20

สรรหามาเล่า

รุกเข้าไปสร้างภูมิคุ้มกัน ก่อนที่การพนันจะเข้าถึงตัว

22

คลิก “โดนจับ”

ข้อเขียนที่ปรากฏในจุลสาร เป็นความคิดของผู้เขียนโดยเฉพาะ ผู้ประสงคจะนำ
ข้อความใดๆไปพิมพ์เผยแพร่ต่อไป ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนตามกฎหมาย
ว่าด้วย ลิขสิทธิ์ และแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบตามวิธีปฏิบัติ

จุลสาร “ทันเกม”

เจ้าของ

สถานที่ติดต่อ

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

ห้อง 518 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์/โทรสาร 02-218-6299

e-mail:thaicgs@gmail.com

บรรณาธิการบริหาร

บรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.นวนน้อย ตริรัตน์

โสภิต หวังวิวัฒนา

ศิริพร ยอดกมลศาสตร์ วิศรุต ภูใหม่ทอง

กิตติราช คงยก นิรนุช วิชัยดิษฐ์

รูปเล่ม

พิมพ์ที่

Darkfish

โรงพิมพ์เดือนตุลา

สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.gamblingstudy-th.orgแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับโครงการได้ที่ www.facebook.com/gamblingstudy

สนับสนุนโดย

แผนงานศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้เพื่อการควบคุมปัญหาการพนัน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เรื่องเก่าเล่าใหม่..

สถานการณ์การพนันชายแดนอีสานใต้

จินตรา ธนะวัฒนวงศ์
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี



ความกังวลใจของผู้สนใจประเด็นการพนันในสังคมไทย มักมุ่งเน้นไปยังการพนันที่ได้รับความนิยม เช่น บ่อนกาสิโนในประเทศเพื่อนบ้าน การพนันออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่ายในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงการพนันที่เกิดขึ้นในลักษณะเฉพาะเทศกาลกีฬานานาชาติ เช่น ฟุตบอลโลก ฟุตบอลยูโร เป็นต้น จนดูเหมือนว่าปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพนันในสังคมไทยเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยี-ความทันสมัย

แต่จากการสำรวจสถานการณ์การพนันระดับท้องถิ่นในเขตจังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ ในงานวิจัยเรื่อง การพนันที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต กรณีศึกษาบ่อนไพ่ พนันฟุตบอลเว็บไซต์ และไฮโล จังหวัดอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ พบว่า “ห่วยได้ดิน” เป็นประเภทการพนันที่เป็นที่นิยม เนื่องจากเข้าถึงได้ง่ายและมีความสะดวกในการเล่น และผลการสำรวจยังพบการพนันอีกหลายประเภท สามารถจัดประเภทได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ แต่ละกลุ่มมีกลุ่มผู้เล่นที่หลากหลาย ทั้งอายุ อาชีพ และวงเงินหมุนเวียน

การพนันในเขตจังหวัด อุบลราชธานีและอำนาจเจริญ

การพนันผิดกฎหมายแบบดั้งเดิม

ประเภทการพนัน	กลุ่มผู้เล่น	อายุ / เพศ	วงเงินแทงพนัน
หวยใต้ดิน / หวยลาว	ทุกกลุ่มอาชีพ	10-70 ปี / ทุกเพศ	ชุมชนชนบท : 10-100 บาท/คน/งวด
บ่อนไฟ (สโต)	- ค้าขาย - ข้าราชการ - พนักงานประจำ	30-45 ปี / ทุกเพศ	บ่อนเล็ก : วงเงินเล่น 400-2,000 บาท/คน บ่อนใหญ่ : วงเงินเล่นสูงกว่า 2,000 บาท/คน

การพนันผิดกฎหมายที่เชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรม

ประเภทการพนัน	กลุ่มผู้เล่น	อายุ / เพศ	วงเงินแทงพนัน
ไฮโลงานศพ (ในชุมชนชนบท)	ชาวบ้านที่มาร่วมงานศพ	5-70 ปี / ทุกเพศ	10,000-15,000 บาท/วง/คืน แต่ละคืนจะมี 3-4 วง
ชนไก่	- ค้าขาย - ข้าราชการ - รับจ้าง	25-45 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย	คู่เด่น : เดิมพัน 40,000-60,000 บาท คู่ทั่วไป : เดิมพันต่ำกว่า 20,000 บาท

การพนันผิดกฎหมายที่ใช้เทคโนโลยี

ประเภทการพนัน	กลุ่มผู้เล่น	อายุ / เพศ	วงเงินแทงพนัน
การพนันฟุตบอล	- นักเรียน - พนักงานที่มีเงินเดือนประจำ/คนวัยทำงานเขียนพนัน	15-45 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย	- นักเรียน 15-45 ปี - ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย 50-200 บาท/คู่ - พนักงานประจำ 100-1,000 บาท/คู่ - เขียนพนันสูงสุด หลักหมื่น/คู่
การพนันออนไลน์	เยาวชนและนักศึกษา	ประมาณ 20 ปี ทุกเพศ	ไม่มีข้อมูลชัดเจน
มวยตู้	ชาวบ้านทั่วไป	30-70 ปี ผู้ชาย	ส่วนใหญ่เล่นรวม 1,000 บาท/คน/วัน

ที่ผ่านมา การศึกษาปัญหาการพนันมักมองว่าการพนันเป็นสิ่งชั่วร้ายที่ต้องขจัดออกไปจากสังคม หรือไม่ก็เน้นไปที่ประเด็นเชิงศีลธรรมของผู้เล่นการพนัน แต่จากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ผู้เล่นการพนันพบว่า กลุ่มผู้เล่นพยายามให้ความหมายการเล่นการพนันว่าเกี่ยวข้องกับปัจจัยในเชิงสังคมวัฒนธรรม อันเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในสังคมนั้นๆ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกเล่นการพนันประเภทต่างๆ แตกต่างกัน ดังปรากฏข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

บ่อนไฟ ในเขตเมืองอุบลราชธานี

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการเล่นไฟ สะท้อนให้เห็นผ่านการให้ความหมายต่อการพนันของนักพนันกลุ่มต่างๆ อาทิ นักพนันที่เป็นข้าราชการ แม่ค้า ให้คำจำกัดความที่คล้ายกัน คือเชื่อว่าการเล่นไฟเป็นกิจกรรมทางสังคมประเภทหนึ่ง ซึ่งเทียบเคียงได้กับกิจกรรมทางสังคมประเภทอื่นๆ ที่บุคคลทั่วไปใช้เป็นกิจกรรมคลายเครียดและกิจกรรมยามว่าง เช่นการใช้คำพูดที่ว่า “เล่นเพื่อคลายเครียด” หรือ “กิจกรรมยามว่าง” หรือ “กิจกรรมคลายเครียดยามว่าง” ดังนั้นช่องว่างของเวลาในชีวิตประจำวันจึงถูกเติมเต็มด้วยการเล่นไฟ

หากพิจารณาจากการให้ความหมายการเล่นการพนันของผู้เล่นที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการพนันเป็นกิจกรรมที่สร้างความพึงพอใจและความเพลิดเพลิน แม้ว่าผู้เล่นบางคนจะมีความกังวลใจอย่างมีนัยสำคัญถึงความทุกข์ที่เกิดจากปัญหาการพนัน แต่ความต้องการชนะเพื่อเงินรางวัล รวมถึงการที่พวกเขาคิดหรือฝันเกี่ยวกับการชนะ จึงให้ความหมายว่าการพนันเป็นเรื่องสนุกสนานและให้ความรื่นเริงแก่พวกเขา

นอกจากนั้น ผู้เล่นบางคนยังมีมุมมองต่อการพนันว่าเป็นงานอดิเรกหรือเป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างสังคมของครอบครัวและเพื่อน เป็นเรื่องของความตื่นเต้นเร้าใจหรือทำให้ผู้เล่นรู้สึกผ่อนคลาย

เหล่านี้คือทัศนะเชิงบวกเกี่ยวกับสถานะของการพนันที่กลายเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้คนจำนวนมาก ยังคงเล่นการพนัน แม้ว่าพวกเขา

การพนันบอลเว็บไซต์ ในเขตเมืองอำนาจเจริญ

กลุ่มผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นนักเรียนมัธยมปลาย อธิบายแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เล่นการพนันว่า การแทงพนันฟุตบอลเว็บไซต์เป็นเรื่องปกติธรรมดาของผู้ที่สนใจในกีฬาฟุตบอล และการที่กลุ่มเพื่อนเข้าไปยังร้านที่รับแทงพนันบอลเว็บไซต์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้เข้าไปแทงพนันบอลเว็บไซต์ ดังทัศนคติของเยาวชนคนหนึ่งที่น่าสนใจในกีฬาฟุตบอลได้สะท้อนผ่านการให้สัมภาษณ์ว่า

“...ไม่ได้คิดว่าการมาแทงบอลเป็นการพนัน ไม่ได้หวังรวย แต่เป็นการเพิ่มความสนุกในการดูฟุตบอล เพื่อให้มีเรื่องคุยกับเพื่อน ... เงินที่ใช้แทงก็ไม่มากจึงไม่เดือดร้อน”

กล่าวได้ว่า พฤติกรรมการพนันของผู้เล่นกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากเพื่อนๆ ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยกลุ่มทางสังคมคือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่วงจรการเล่นพนัน

ไฮโลงานศพ ในเขตชนบทของอุบลราชธานี

ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมา ไฮโลงานศพได้ผสมผสานระหว่างความเชื่อเดิม คือการเป็นกิจกรรมที่จะทำให้มีคนอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพ กับการประกอบธุรกิจพนันที่มีมืออาชีพเข้ามาจัดการให้เล่นพนันอย่างเป็นระบบ จนทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนชุดคุณค่าทางประเพณีและวัฒนธรรม ทำให้การให้ความหมายของไฮโลที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของงานศพค่อยๆ เปลี่ยนเป็นพฤติกรรมการเล่นไฮโลอย่างเอาจริงจัง(ทำเป็นอาชีพ) ซึ่งแรงจูงใจหลักของผู้เล่นคือ เงินรางวัล

จะตระหนักถึงสิ่งที่มีที่พาดพิงว่าจะสูญเสียก็ตาม ไม่ว่าจะปัญหานี้สินที่เชื่อมโยงไปถึงปัญหาครอบครัว ความกังวลใจของฝ่ายต่างๆ เกี่ยวกับการเข้าสู่เส้นทางนักพนันของกลุ่มเยาวชน รวมถึงพฤติกรรมเลียนแบบผู้ปกครองของกลุ่มเด็กที่ร่วมวงไฮโลงานศพ

การให้ความหมายการเล่นการพนันของผู้เล่นในระดับท้องถิ่นเหล่านี้ เป็นเสมือนการสะท้อนให้เห็นอีกด้านหนึ่งของเหรียญ ที่มีทั้งแรงจูงใจของคนในการเล่นและผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพนัน การที่จะคลี่คลายปัญหาการพนันในสังคมไทย ต้องเข้าใจถึงปัจจัยเหล่านี้ เพราะลำพังการออกกฎหมายที่มีบทลงโทษย่อมไม่เพียงพอที่จะคลี่คลายปัญหาการพนันอย่างรอบด้านได้

บ่อน งานศพ

พิธีกรรมหรือธุรกิจ ที่หากินกับศพ

วัชร- ศิลปสวตร์

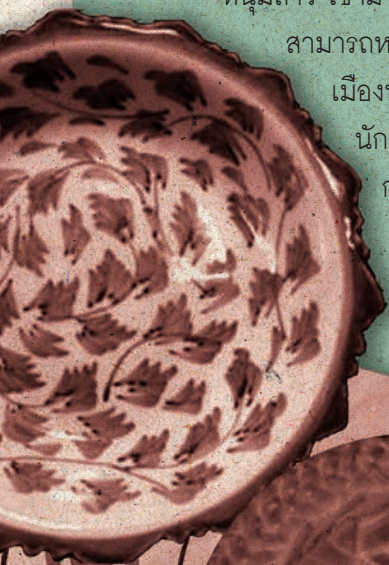
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
วิทยาเขตชุมพรพรตอคมศักดิ์

บ่อนงานศพกำลังเป็นที่นิยมของนักเล่นพนันในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน อาทิ จังหวัดชุมพร พังงา สุราษฎร์ธานี กระบี่ และนครศรีธรรมราช จากการสำรวจเป็นเวลาหนึ่งเดือนพบว่าม้งงานศพไม่น้อยกว่า 7-10 แห่ง ในแต่ละอำเภอทุกงานจะมีการเล่นการพนันไม่น้อยกว่า 15 วง โดยมีผู้เล่นหลากหลาย ทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ตำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ เด็กนักเรียน นักศึกษา พ่อค้าแม่ค้า เกษตรกร และกรรมกร

เครือข่ายบ่อนงานศพเดินสายทำธุรกิจกับญาติของผู้เสียชีวิต จูงใจนักธุรกิจการพนันเข้าสู่วงการซึ่งทำรายได้มหาศาลในแต่ละคืน พร้อมดึงดูดนักพนันหน้าใหม่ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีกลุ่มเยาวชน คนหนุ่มสาว เข้ามาเล่นการพนันเพิ่มขึ้น เพราะมองว่าการพนันเป็นสิ่งทำหาย

สามารถหาเงินได้อย่างง่ายดาย ส่วนนักพนันอาชีพจะเป็นกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เจ้าของสวนยาง-ปาล์ม ผู้รับจ้างทั่วไป เยาวชน นักศึกษา และกลุ่มที่ไม่ทำงานประจำแต่มีอาชีพเดินสายเล่นการพนันเพียงอย่างเดียว

แม้บ่อนงานศพจะเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย แต่ก็จะมีพบการตั้งโต๊ะเปิดเล่นกันอย่างเปิดเผย มีการทำระบบแลกชิพไม่ต่างจากบ่อนขนาดใหญ่ และมีวงเงินหมุนเวียนแต่ละคืนหลายแสนบาท



ต่ำ

6.1

๑๑ แม้บ่อนงานศพจะเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย แต่ก็พบการตั้งโต๊ะเปิดเล่นกันอย่างเปิดเผย มีการทำระบบแลกชิฟไม่ต่างจากบ่อนขนาดใหญ่ และมีวงเงินหมุนเวียนแต่ละคืนหลายแสนบาท ๑๑

ความนิยมและแพร่หลายของบ่อนลักษณะนี้เกิดขึ้นได้เพราะมีเจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมายเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย โดยดำเนินงานเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและแบ่งผลประโยชน์กันเป็นทอดๆ

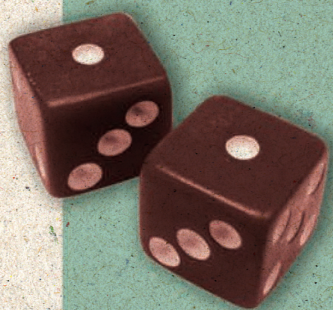
เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพมักจะมีฝ่ายติดตามข่าวการเสียชีวิตตระเวนไปตามพื้นที่ต่างๆ เมื่อมีผู้เสียชีวิต สมาชิกในเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจะเร่งเข้าไปเจรจากับเจ้าภาพเพื่อขออนุญาตตั้งวงเล่นการพนันโดยมีค่าตอบแทนให้เป็นรายคืน ตั้งแต่ 2,000-20,000 บาท ตามแต่ตกลงกัน หรือถ้ามีรายได้ดีก็จะมีเงินตอบแทนเพิ่มเติมให้เจ้าภาพ

บางพื้นที่เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพจะเจรจากับเจ้าภาพให้ตั้งสวดอภิธรรมศพต่อเนื่องหลายคืน โดยเครือข่ายฯ จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในงานทั้งหมด รวมถึงเจรจาทอรองกันบรรดาเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งตำรวจ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตเปิดเล่นการพนันในงานศพ

เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพมักจะอ้างเหตุผลว่า เปิดบ่อนเพื่อดึงดูดให้ผู้มาร่วมงานได้อยู่นานๆ และเป็นเพื่อนกับเจ้าภาพ ซึ่งเหตุผลดังกล่าวเป็นเพียงข้ออ้างที่จะเปิดบ่อนเล่นการพนันกันเท่านั้น

กระนั้นเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพก็เอื้อประโยชน์บางอย่างและตอบแทนให้เจ้าภาพด้วย เพราะโดยทั่วไปเจ้าภาพต้องจัดการเรื่องต่างๆ มากมาย ทั้งข้าวปลาอาหาร การต้อนรับแขกที่มาร่วมพิธีศพ จึงไม่มีเวลาจัดการเรื่องต่างๆ ได้ครบทั้งหมด บางงานมีเจ้าภาพออกมาต้อนรับแขกเพียง 1-2 คน ช่องว่างตรงนี้จึงกลายเป็นโอกาสที่เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพเข้ามาขันอาสาช่วยเหลือ โดยอ้างว่าห่วงใยเจ้าภาพงานศพ เกรงว่าหากไม่ให้เล่นการพนันจะไม่มีใครอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพ นอกจากนั้น เครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพยังรับเป็นผู้ประสานงาน เชิญนักการเมืองท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นประธานในการบำเพ็ญกุศลศพและพิธีฌาปนกิจ





ในบางจังหวัดเครือข่ายธุรกิจบ่อนงานศพกระจายตัวไปทั่วทุกอำเภอ ตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการเดินที่เข้าหลายรายในอำเภอหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนให้ข้อมูลว่า ในอำเภอ หากมีงานศพที่ใดก็จะพบบ่อนที่นั่น โดยประเภทของการพนันที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ

ไฮโล เพราะสามารถเล่นได้ตลอดงานจนถึงวันฌาปนกิจ

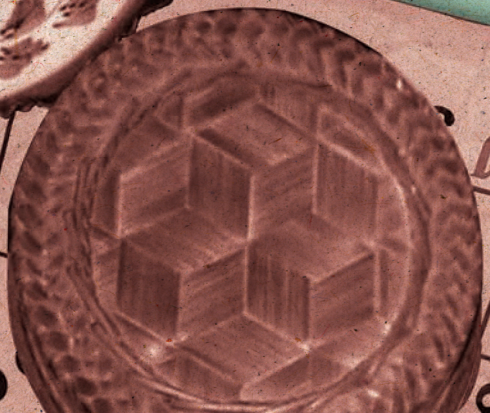
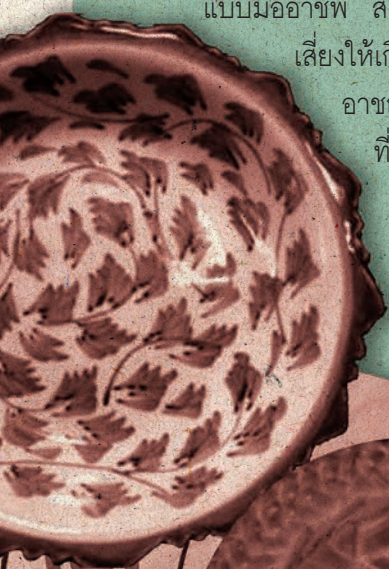
เมื่องานศพกลายเป็นพื้นที่ให้กับธุรกิจการพนัน วิถีแห่งพิธีกรรมในวาระสุดท้ายของชีวิตก็ถูกลดทอนความสำคัญลงไป งานศพที่เจ้าภาพอยากจัดเพียง 3 หรือ 5 วัน ขยายเป็น 10 วัน ด้วยเหตุผลทางธุรกิจ ยิ่งจัดพิธีศพนานก็หมายถึงรายได้ที่อาจเพิ่มขึ้นของวงพนัน ในส่วนเจ้าภาพเองก็อาจจะได้ส่วนแบ่งจากผลประโยชน์เพิ่มขึ้นด้วย

ในอีกด้านหนึ่ง ธุรกิจบ่อนงานศพได้ส่งผลกระทบต่อประกอบศาสนพิธีพระหลายรูปถูกญาติโยมติติงว่าเทศน์นานไป มีเวลาให้เล่นพนันน้อย หรือหากพระรูปใดไม่อนุญาตให้เปิดบ่อนในงานศพซึ่งจัดในเขตวัด ก็จะถูกร้องเรียน ทำให้พระบางรูปต้องออกจากรูมชนไป

ที่สำคัญ “บ่อนงานศพ” จัดในพื้นที่สาธารณะอย่างเปิดเผย เอื้อโอกาสให้คนทุกวัย อาชีพ และสถานะในสังคม เช่น นักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมเล่นการพนันได้

การเล่นการพนันทั้งบ่อนงานศพหรือบ่อนการพนันทุกประเภทอย่างเปิดเผย ภาพการเล่นการพนันในบ่อนงานศพที่ถูกยกระดับเป็นธุรกิจการพนันแบบมืออาชีพ ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมอันดีงาม และสุ่ม

เสี่ยงให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบอื่นตามมา โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายกังวลใจ และมีการรวมกลุ่มในระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหา โดยมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังนี้



ตำ
1.6/2

๑๑ เครื่อง่ายธุรกิจบ่อนงานศพมักจะอ้างเหตุผลว่า เปิดบ่อนเพื่อดึงดูดให้ผู้มาร่วมงานได้อยู่นานๆและเป็นเพื่อนกับเจ้าภาพ ซึ่งเหตุผลดังกล่าวเป็นเพียงข้ออ้างที่จะเปิดบ่อนเล่นการพนันกับเท่านั้น ๑๑

1. ผู้บังคับบัญชาระดับสูงต้องเข้มงวด กำกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้เคร่งครัดการบังคับใช้กฎหมาย ไม่เรียกรับผลประโยชน์ และปฏิบัติหน้าที่อย่างผู้มีความรับผิดชอบ

2. ฝ่ายปกครอง นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด ต้องมีมาตรการบังคับผู้บริหารระดับท้องถิ่นว่า หากพื้นที่ใดปล่อยให้มีการเล่นการพนันจะถูกลงโทษหรือประณามอำเภอ/ตำบล/หมู่บ้านที่ยังปล่อยให้มีการเล่นพนัน หรือดัดงบประมาณ ส่วนสถานีตำรวจ หากพื้นที่ใดปล่อยให้มีการเล่นการพนันก็ต้องตั้งกรรมการสอบสวนวินัยร้ายแรงผู้กำกับการสถานีตำรวจนั้นๆ รวมทั้งตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการเรียกรับผลประโยชน์ โดยต้องแต่งตั้งตัวแทนภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวนด้วย และหากพบว่ากระทำผิดจริงต้องลงโทษอย่างเด็ดขาด

3. ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีมาตรการหรือนโยบายที่เข้มงวด ไม่อนุญาตให้มีการเล่นการพนัน หรือหากทำไม่ได้ก็อาจจะอนุญาตให้เล่นได้ไม่เกินคืนละ 2 วง และค่อยๆ ลดลงจนไม่มีการเล่นการพนันในที่สุด

4. ให้ผู้ใหญ่บ้าน/กำนันชี้แจงกับเจ้าภาพงานศพ โดยขอความร่วมมือไม่ให้มีการเล่นการพนันในงานศพ

5. หากไม่สามารถขอให้หยุดเล่นการพนันบ่อนงานศพได้ ต้องกำชับเจ้าบ้านว่าจะต้องไม่อนุญาตให้เด็กและเยาวชนเล่นการพนัน ให้อนุญาตเฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป (ตามกฎหมาย) และต้องจัดให้สถานที่เล่นการพนันอยู่ในที่มืดชิด ห้ามเล่นการพนันทุกประเภทในบริเวณวัดและสถานที่สำคัญทางศาสนา และกำหนดระยะเวลาให้สามารถเล่นได้ไม่เกิน 4 ชั่วโมง พร้อมเพิ่มเทศาภิบาลให้สูงขึ้น ตลอดจนออกข้อบังคับควบคุมการปล่อยเงินกู้ธนาคารในพื้นที่นั้นๆ โดยอาจจะกำหนดให้เป็นกติกาของชุมชน แล้วเสนอไปยังท้องถิ่นให้ออกเป็นข้อบังคับตำบล



หอยสัตว์

ภูมิปัญญาว่าที่ ปรัชญาคำทาย
กับการกลายเป็นเกมการพนัน

เจตน์สฤกษ์ สังพันธ์ และกิตติภา บุญปรการ

ปรัชญาคำทาย เป็นภูมิปัญญาของคนโบราณที่สร้างคำทำนายขึ้นจากการสังเกตพฤติกรรมสัตว์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต มีเป้าหมายเพื่อสร้างรอยยิ้ม ความบันเทิง และความสนุกสนานภายในชุมชน ต่อมาในปี พ.ศ. 2459 เมื่อมีชาวจีนอพยพเข้ามาขายแรงงานจึงมีการคิดปรัชญาคำทายซึ่งมีลักษณะเป็นบทกลอน ใช้สัตว์ 4 ชนิด คือ เสือ เรือ วัว และ แพะ ให้เลือกตอบว่าเป็นสัตว์ชนิดใด และเปลี่ยนโฉมหน้าปรัชญาคำทายกลายเป็นเครื่องมือในวงพนันเพื่อเงินรางวัลและการสร้างผลกำไร

การละเล่นปรัชญาคำทาย มีขึ้นที่บ้านวังปริง อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา แล้วแพร่กระจายไปยังบ้านทุ่งลุง บ้านพรุ และบ้านทุ่งรี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในระยะเริ่มแรกปิตุณาคำทายเป็นการละเล่นที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ต่อมาได้ถูกกลืนกลายไปสู่การพนัน และกลายเป็นการเสี่ยงโชคที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม “หอยสัตว์”

หอยสัตว์ ได้รับความนิยมมากในพื้นที่ภาคใต้ เพราะสอดคล้องกับบุคลิกและอัตลักษณ์ของชาวใต้ ที่เป็นคนใจสู้ หยิ่งทะนง เชื้อมั่นความสามารถของตนเอง ชอบความท้าทาย กล้าคิด และฉลาดหลักแหลม

คนใต้เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ช่างสังเกต เมื่อว่างเว้นจากงานประจำจึงหากิจกรรมทำ โดยนำลักษณะนิสัยของสัตว์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาแต่งเป็นบทกลอนเพื่อให้คนในชุมชนทายเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และฝึกเขาวงปัญญา ซึ่งต้องใช้ความฉลาดหลักแหลมในการตอบ การละเล่นปรัชญาคำทายในระยะแรกยังไม่เรียกว่าหอย แต่เป็นการเสี่ยงทายแลกเงิน เรียกว่า “ใช้ปัญญาหาเงิน” การละเล่นปรัชญาคำทายถือเป็นตัววัดความฉลาดและความสามารถระหว่างคน 2 กลุ่ม คือ ผู้เล่นและเจ้ามือ ถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นการละเล่นพื้นบ้านประเภทหนึ่ง

3 W.ย.	เจ้า	ตัวพอมพี	มีทุกถิ่น	ห่วยออก	3
	บ้าย	อยู่บ้ายในไพร	ชอบใจวารี	ห่วยออก	18
4 W.ย.	เจ้า	อยู่จำที่	มีอยู่ทั่ว	ห่วยออก	16
	บ้าย	หากมายในป่า	พึงพาวารี	ห่วยออก	25
5 W.ย.	เจ้า	พึงวารี	มีในป่า	ห่วยออก	22
	บ้าย	พนาอนพัก	รู้รักกับคู่	ห่วยออก	14
6 W.ย.	เจ้า	มีญาตวงศ์	ในพงอยู่	ห่วยออก	30
	บ้าย	อยู่ป่าหากิน	ทุกถิ่นไปถึง	ห่วยออก	28
7 W.ย.	เจ้า	รักกับคู่	อยู่บ้ายใจ	ห่วยออก	30
	บ้าย	เที่ยวทนวนกิน	ทุกถิ่นอาศัย	ห่วยออก	32

ในงานวิจัย ‘ห่วยสัตว์’ : ผู้หญิง’ กับการเสี่ยงโชคและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจนอกระบบ... ใครว่าเป็นเรื่องของผู้ชาย ที่นำเสนอในการประชุม The APSA 2014 conference “Transforming Societies: Contestations and Convergences in Asia and the Pacific” โดย เจตน์สฤณี สังขพันธ์, เกิดฉวา บุญปรากฏ, ชุตินา หวังเบญญ์หมัด, รัชตา ธรรมเจริญ และสุภาวดี ธรรมรัตน์ เมื่อวันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ 2557 ณ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชื่อว่า “ห่วยสัตว์” เป็นการพนันที่สอดคล้องกับการละเล่นพื้นบ้าน จึงมีผู้นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลาย

ในอดีตมีสัตว์ที่ใช้ในการเสี่ยงทายเพียงสี่ตัว แต่ปัจจุบันมีการนำสัตว์ชนิดต่างๆ มาใช้ทั้งหมด 36 ตัว ส่วนใหญ่เป็นสัตว์ที่รู้จักกันดี เช่น หมู หมา แมว นก มีสัตว์อีกบางชนิดที่ไม่มีอยู่ในชีวิตจริง เช่น แมวทอง กวางทอง พญานาค และมีสิ่งที่ไม่ใช่สัตว์ 1 ชนิด คือเรือ และจากเดิมการแก้ปรีศนาคำทายต้องใช้ไหวพริบส่วนบุคคล แต่ในปัจจุบันผนวกความเชื่อเรื่องความฝันของแต่ละคน คือหากฝันเห็นอะไรก็นำมาตีความเป็นสัตว์ชนิดนั้นๆ ส่วนวิธีเล่นยังมีลักษณะคล้ายของเดิม ไม่ซับซ้อน ประกอบด้วยบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ เจ้ามือ ผู้ขาย(คนเดินโพย) และผู้เล่น

ห่วยสัตว์เป็นการพนันที่เป็นที่นิยมของคนในชุมชนมากกว่าห่วยออนไลน์และห่วยใต้ดิน เพราะห่วยสัตว์มีกำหนดออกวันละ 2 ครั้ง เข้าหนึ่งครั้งและเย็นอีกหนึ่งครั้ง ไม่ต้องรอวันที่ 1 และวันที่ 16 เช่นห่วยรัฐบาลและห่วยใต้ดิน ประกอบกับการเล่นห่วยสัตว์ใช้เงินจำนวนไม่มากนัก จึงทำให้ผู้หญิงในชุมชนส่วนใหญ่นิยมเล่นพนันห่วยสัตว์ และบางส่วนผันตัวไปเป็นคนขาย (คนเดินโพย)





ภาพสัตว์และการตีความเป็นตัวเลข

การเล่นหอยสัตว์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พัฒนามาจากการเล่นกันในชุมชนเล็กๆ เฉพาะกลุ่มที่อยู่ในละแวกเดียวกัน ต่อมาได้แพร่ขยายเข้าตัวเมือง และกำลังแพร่ระบาดอย่างมากทั้งในตลาด มหาวิทยาลัย รวมทั้งสำนักงานภาครัฐ และเอกชน ปัจจุบันผู้คนทั้งชาย-หญิงนิยมเล่นการพนันหอยสัตว์กันมาก ส่วนใหญ่ผู้หญิงนิยมเล่นหอยสัตว์ทุกวันและถูกรอบแต่พนันวงเงินไม่สูง ในขณะที่ผู้ชายเล่นนานๆ ครั้งและมักจะเล่นด้วยเงินที่มากกว่า

เหตุผลสำคัญที่ทำให้หอยสัตว์ดำรงอยู่ได้ในพื้นที่ซึ่งเปลี่ยนมาเป็นเมือง คือความคุ้นเคยกันมานานของคนในชุมชน ชาวบ้านร้านตลาด โดยเฉพาะการรวมกลุ่มกันของผู้หญิงที่ผันตัวเองจากการทำสวน ทำนา มาทำงานรับจ้างหรือขายของในชุมชน การเล่นพนันหอยสัตว์จึงขยายจากที่เคยเล่นเพียงไม่กี่คน เชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายสู่การเล่นในชุมชนเมืองได้

และถึงแม้ว่าเงินทุนที่ใช้เล่นพนันจะมีจำนวนไม่มากนัก แต่การออกวันละ 2 ครั้ง เข้า-ป่าย ทำให้หอยสัตว์เป็นธุรกิจหนึ่งที่สามารถทำเงินให้กับนายทุนได้มาก และจัดเป็นการพนันที่เป็นปัญหา เพราะทำให้ผู้เล่นติด ใจจดจ่อกับการไขปริศนา คำทาย กังวลถึงตัวเลขที่จะออกว่าตนจะถูกหรือไม่

ปัญหานี้สะท้อนชัดผ่านการออกกฎระเบียบห้ามเล่นหอยสัตว์ในโรงงานหรือสถานที่ทำงานบางแห่ง เพื่อให้พนักงานใส่ใจกับการทำงาน หรือคำสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนท่านหนึ่งที่กล่าวถึงปัญหาของการพนันหอยสัตว์ว่า “บางครั้ง(คนเล่นหอยสัตว์)ไม่สนใจสภาพความเป็นอยู่ของคนในครอบครัว อาจทำให้เกิดความขัดแย้งกันในครอบครัว... วงเงินที่ใช้ในการเล่นหอยสัตว์ในแต่ละวันเป็นหลักหมื่นหลักแสน สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจนอกระบบในชุมชนได้... แต่ก็ยังไม่สามารถเทียบได้กับสิ่งที่สูญเสียไปทั้งในด้านครอบครัวและการทำงาน”



โกชนบาหลี ในเสี้ยวสังเกต



“ชนโก” เป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่มคน (ญาติ พวกพ้อง หมู่บ้าน) การที่คน “บ้าโกชน” ประคบประหงมโก่เสมือนดูแลเด็กเล็ก วิเคราะห์ได้ว่า เขามองโก่เป็นภาพสะท้อนของตัวเองที่ต้องต่อสู้ แข่งขัน แอ่งชิงเพื่อให้ได้สถานภาพที่ดี

วัฒนธรรมคือความหมาย ทฤษฎีและวิธีการของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ ของ ม.ร.ว.อดิน รพีพัฒน์ ช่วยทำให้เราเข้าใจบุคลิกภายในและอารมณ์ความรู้สึกของชาวบาหลีผ่านการวิเคราะห์ สังคม-วัฒนธรรมการพนันชนโก่ในงานเขียนของนักมานุษยวิทยาชื่อดัง คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz) เรื่อง “Deep Play : Notes on the Balinese Cock-fight” ในหนังสือ The Interpretation of Cultures หรือ http://monoskop.org/images/5/54/Geertz_Clifford_The_Interpretation_of_Cultures_Selected_Essays.pdf

จากการไปเยือนบาหลีในเดือนเมษายน พ.ศ.2501 (ค.ศ.1958) เกียร์ซและภรรยาพบว่า พวกเขาได้รับ “การต้อนรับ” เป็นอย่างดี แต่นั่นไม่ใช่ “การยอมรับ” ชาวบาหลีไม่ได้เป็นกันเองหรือนับรวมทั้งคู่ให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จนกระทั่งวันหนึ่งเกียร์ซได้เข้าไปร่วมวงลักลอบพนันชนโก่ที่แม้จะผิดกฎหมายแต่ก็พบเห็นกันบ่อยๆ ทุกหนแห่ง เป็นการชนโก่ที่ดุเดือด รุนแรง ไชโยเลียด เพราะมีการผูกโบมัดโกนคมกริบไว้ที่ขาโก่เพื่อทำร้ายคู่ต่อสู้ ในวันนั้นตำรวจบุกเข้าจับกุมทำให้ทุกคนต้องวิ่งหนี เขารอดมาได้ด้วยความช่วยเหลือจากชาวบาหลีครอบครัวหนึ่ง การร่วมผจญภัยหนีตำรวจด้วยกันกับชาวบ้านในครั้งนั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกียร์ซได้รับ “การยอมรับ” จากคนที่นี่จริงๆ

เกียร์ซวิเคราะห์ให้เห็นว่า ในมิติทางสังคม-วัฒนธรรมบาหลี การชนโก่เป็นพิธีกรรมเพื่อสังเวย ซึ่งต้องจัดให้มีก่อนงานฉลองที่วัด (temple festival) ทุกครั้งไป การชนโก่ในลักษณะนี้ไม่ถือว่าผิดกฎหมาย ส่วนการต่อสู้ของโก่ กลุ่มคนที่เข้าร่วมการพนันขันต่อ ล้วนแล้วแต่เปรียบเสมือนการแสดงละครที่สะท้อนความวิตกกังวลเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคม ซึ่งเชื่อมโยงถึงเรื่องความตาย การโกรธแค้นคลุ้มคลั่ง ความทะนงตัว ความเป็นชาย ปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ความเมตตา ตลอดจนโชคเคราะห์ ฯลฯ นั่นเอง



พื้นที่ปลอดเหล้าและพนัน ฝันที่ทำได้จริง

มองผ่านมุม พ่อหลวงอนันต์ แสงบุญ

จากเด็กไม่เอาไหน เคยล้มเหลวในชีวิตคู่ กลับกลายมาเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำการพลิกพื้นที่หมู่บ้านท่าต้นกวาว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ให้กลายเป็นชุมชนปลอดเหล้าและการพนันได้อีกครั้ง จนกลายเป็นพื้นที่ต้นแบบให้ชุมชนอื่นๆ ศึกษาแนวทางเพื่อนำกลับไปใช้พัฒนาบ้านของตัวเอง



ทำไมถึงมาสมัครผู้ใหญ่บ้าน

ก่อนหน้านี้ผมเป็นเด็กเกเร ไม่ได้ทำอะไร แต่รู้เห็นปัญหาต่างๆ เยอะ หมู่บ้านผมมีขนาดใหญ่ ความขัดแย้งมากจริงๆ ผมเป็นตัวเลือกสุดท้ายด้วยซ้ำเพราะมีข้อด้อยมากที่สุด ในบรรดาผู้สมัครทั้งหมด ผมบอกแล้วว่าถ้าผมเป็นพ่อหลวงผมจะเป็นได้ดีกว่าพ่อหลวงที่ผ่านมา ปรากฏว่าพอมาเป็นจริงๆ แล้ว สิ่งที่ต้องทำมันมากกว่าที่คิด เราบอกว่าเราอยากจะทำให้ชาวบ้าน “กินอิ่ม นอนอุ่น” มีสวัสดิการ สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติสุขแค่นั้น แต่จริงๆ แล้วมันมีปัญหาอื่นมากกว่านี้ การ “กินอิ่ม” ก็ต้องมีปัจจัยเพิ่มมาอีกว่ากินอย่างไร ไม่ทำลายสุขภาพ “นอนอุ่น” คือครัวเรือนของเขาจะมีปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดทุกขภาวะก็ต้องแก้ไข

“คนมองว่าผมยังไม่พร้อม เพราะผมไม่ได้มีฐานะ ไม่มีรถยนต์เป็นของตัวเอง ขนมวลชนไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ไม่ได้ เลิกกันกับแฟน แม้แต่ครอบครัวตัวเองก็ยังดูแลไม่ได้ แต่ผมก็บอกว่าในความไม่พร้อมของผม ผมจะไม่ให้เกิดขึ้นกับคนอื่น ขอให้มันเกิดขึ้นแค่กับผมพอ ก็เลยได้เป็นพ่อหลวง”



พ่อหลวงหันมาสนใจประเด็นอบายมุขในชุมชนเมื่อไหร่

แค่ 3 วันแรกที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน รวบรวมเสียงคิดกันว่า มีชาวบ้านนุ่งผ้าถุงใส่เสื้อคอกระเช้าเดินเกือบกิโล(เมตร) มาตามผมไปที่บ้าน ภาพที่เห็นคือเด็กกำลังถือกระโดนให้พ่อที่เมาเหล้าฉี่ใส่ โดนพ่อดุด่าเสียงดัง พื้นบ้านสกปรก แคร่ที่นอนหมอน ผ้าห่ม กระเด็นไปคนละทาง ซึ่งไม่น่าเชื่อว่าจะมีเรื่องแบบนี้ในชีวิตจริงๆ หลังจากนั้นพอเข้าไปดูก็พบว่ามีปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกเยอะ ทั้งยาเสพติดและการพนัน ก็คิดว่าต้องทำอะไรบางอย่างแล้ว

เหตุการณ์คนเมาในวันนั้น เค้ดูลุ่ยสลายเฉียดหน้าผมไปด้วย ผมก็ใช้เวทีประชุมประจำเดือนในวันพระเล่าให้ชาวบ้านฟัง โดยเอ่ยชื่อด้วย จากนั้นถามต่อว่า ในหมู่บ้านของเรานั้นมีแบบนี้อีกกี่ครอบครัว ก็เริ่มต้นจัดการปัญหาอบายมุขที่แอลกอฮอล์ก่อน มีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ท่านแนะนำให้ผมไปฟังหมอที่โรงพยาบาลชุมชนอำเภอสารภีซึ่งกำลังจะทำธรรมนูญสุขภาพ พอฟังจบ ผมก็บอกว่าผมอยากได้อย่างนี้ไปทำที่บ้านผมบ้าง จากนั้นก็ไปจัดเวทีชุมชนโดยเชิญชาวบ้านมาประมาณ 300 คน หมอมาเล่าบนเวทีว่าถ้าเรากินเหล้ามันจะเกิดอะไรบ้าง ถ้าเราเผาขยะมันเกิดอะไรบ้าง ถ้าเราไม่ทำความสะอาดในครัวเรือนมันเกิดอะไรบ้าง

ผมถามชาวบ้านว่าสิ่งที่หมอเล่ามานั้นเราทำไหม? เราเหมือนอย่างที่คุณหมอว่าไหม? เค้ดบอกว่าเหมือนหมด แล้วถามต่อว่าอนาคตเราจะเป็นยังไง? ซึ่งเราเลือกได้ ที่อื่นเค้ดบอกว่าต้องทำประชาคม แต่ผมไม่รอ เริ่มต้นทำทันที (ธันวาคม 2554) เพราะกลัวจะลงชื่อได้ครบก็อีก 2 เดือน นั่นแสดงว่า 2 เดือนนี้เรายังกินเหล้าอยู่ใช่ไหม? ผมประกาศงดเหล้าและไม่มีการพนันในทุกกิจกรรม งานบุญ งานประเพณี งานศพ ใช้ธรรมนูญสุขภาพอำเภอสารภี ซึ่งมี 5 ประเด็น มีงานศพปลอดเหล้า ไม่เล่นการพนัน ไม่เผาขยะ ทำเกษตรอินทรีย์ และกำจัดลูกน้ำยุงลาย พื้นที่ไหนพร้อมทำประเด็นไหนก่อนก็ทำกันเลย ไม่ต้องรองบประมาณ

แรงดันจากคนในชุมชนมีมากน้อยแค่ไหน

เมื่อก่อนทุกคนเชื่อว่าไม่เลียงเหล้าแล้วไม่มีใครมาช่วยงาน ผมบอกไม่เป็นไร ต้องลองดู ... ช่วงแรกผมก็ทำให้ดู พอคนเห็นผู้ใหญ่บ้านทำ เค้าก็เกรงใจ ก็มาช่วย ไม่มีเหล้าก็มาเพราะเค้าเห็นความสำคัญของงานหน้าหมู่บ้าน งานของส่วนรวม จากนั้นก็ขยายไปสู่การพนันในงานศพ คนดื่มเหล้ากับเล่นพนันเป็นกลุ่มเดียวกัน วนเวียนไปเล่นพนัน ไปครัว แล้วก็กลับมากินเหล้า แยกกลับบ้านหมดแล้วแต่คนที่เล่นการพนันกับคนที่ดื่มเหล้ายังอยู่ ค่าใช้จ่ายและการเก็บล้างเป็นภาระของพวกแม่บ้าน ผมก็เลยหาแม่บ้านมาเป็นแนวร่วม และแนวร่วมอีกกลุ่มคือผู้สูงอายุ

ตอนนี้งานศพกลายเป็นงานศพ 5 ป คือปลอดจากเหล้า การพนัน บุหรี่ น้ำอัดลม และวันรูป

เหตุที่เน้นงานศพเพราะเป็นความสูญเสีย แลบ้านผมมีความเชื่อว่าถ้าเราจะทำบุญให้ได้สูงสุด ก็จะต้องมีวัตถุทานที่บริสุทธิ์ ผู้รับทานต้องบริสุทธิ์ โลกะ โทสะ โมหะ คำหยาบมันทำให้บุญไม่สะอาด ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เป็นมิติด้านบุญและพิธีกรรม หลังจากนั้นจึงขยายไปยังงานอื่น เช่นงานที่ต้องถวายสิ่งของพระสงฆ์

ใช้เทคนิคอย่างไรเพื่อจัดการปัญหาเหล่านั้น

ผมใช้ 3 กลไกเป็นเครื่องมือสำคัญ นั่นคือ

- **เล่าขำขวัญ** คือใช้ การนิเทศ ในทางสร้างสรรค์ ผมไปคุยกับกรรมการหมู่บ้านก่อนว่าเราจะเอาเรื่องนี้นะ เสร็จแล้วจะทำยังไงให้กลายเป็นเรื่องที่เอาไปพูดกระจายในตลาดสด ในร้านชำ เพื่อสร้างแรงกดดันไปที่คนติดการพนัน คนทะเลาะกันในครอบครัว ทำร้ายลูก ถ้าถูกนิเทศแล้วก็จะไม่กล้าทำอีก

- **ปันค่า** คือ ความรับผิดชอบ ปันคือการแบ่งปัน กำหนดบทบาทหน้าที่ว่าใครควรจะมีส่วนร่วมมากน้อยขนาดไหนให้เหมาะสมกับศักยภาพของตัวเอง ให้ทุกคนได้เกิดความภาคภูมิใจ ขณะเดียวกันชุมชนก็ต้องยึดถือด้วย

- **หน้าหมู่บ้าน** คือ ส่วนรวมเป็นหลัก ของที่เป็นส่วนรวมแล้วจะไม่มีใครละเมิด จะต้องร่วมกันรักษา

ถ้าวกกลับมาที่เด็กและเยาวชน ความภาคภูมิใจในความสำเร็จจะทำให้เขามีพลังซึ่งจะเกิดผลดีและยั่งยืนมากกว่า ปีแรกที่ผมเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผมถามเด็กๆว่าอยากทำกิจกรรมอะไร เราเคยคิดแทนเด็กว่าน่าจะไปเข้าค่าย แต่มีเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง อยู่ ม.3 บอกว่า หนูจะเก็บขยะ นี่คือที่มาของธนาคารขยะ เด็กคนหนึ่งสามารถเก็บสิ่งปฏิกูลที่ไม่ใช่ของเขาบนถนนสาธารณะได้ ผมถือว่าสุดยอดเลย ผมคิดว่าชุมชนผมมีความหวัง

“จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้สำเร็จต้องใช้กลไกของชุมชน ผมรื้อฟื้นกลไกดั้งเดิมของท้องถิ่นที่มันถูกกลืนแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ คือ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เข้มแข็งบนความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ให้คนในชุมชนคิดและปรึกษากัน ได้เสนอปัญหาซึ่งเป็นเรื่องส่วนรวม สร้างความเห็นพ้อง สร้างฉันทามติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงผ่านกระบวนการประชาคมหรือการประชุม”

เริ่มต้นจากงานศพ แล้วมีงานอื่นๆ อะไรบ้างที่รณรงค์ให้ปลอดเหล้า ปลอดพนัน

งานขึ้นบ้านใหม่ การเลียงเหล้านั้นแล้วแต่เจ้าภาพเป็นรายๆ ไป แต่การพนันต้องหายไปเลย ในฐานะผู้ใหญ่บ้านที่เป็นทั้งเจ้าพนักงาน ผู้ช่วยพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายหลายฉบับ ผมยืนหยัดไม่ให้มีการพนันทุกชนิด แม้แต่ในร้านค้า แผงจับสลากชิงรางวัล รวมทั้งไก่ชน

จะแก้ปัญหาต่างๆได้สำเร็จต้อง
ใช้กลไกของชุมชน ผมรู้พื้น
กลไกดั้งเดิมของท้องถิ่นที่มัน
ถูกละเลยแล้วนำกลับมาใช้ใหม่
คือ ทุนธรรมเนียมประเพณีที่
เข้มแข็งบนความสัมพันธ์แบบ
เครือญาติ ให้คนในชุมชนคิดและ
ปรึกษากัน ได้เสนอปัญหาซึ่ง
เป็นเรื่องส่วนรวม สร้างความ
เห็นพ้อง สร้างฉันทามติเพื่อ
นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงผ่าน
กระบวนการประชาคมหรือการ
ประชุม



แล้วจัดการเรื่องหอยอย่างไร โดยเฉพาะหอยรัฐบาลเพราะถูก กฎหมาย

ผมใช้เวทีประชุมเพื่อสื่อสารกับชาวบ้าน เอาความจริงไปพูดกับเค้า ให้ความรู้ว่าการ
พนันไม่ดียังไง เราซึ่งนำเงินไปให้เค้าเป็นเหยื่ออีกชั้น ยกตัวอย่างคนที่เล่นพนันแล้วมีปัญหา
เช่นแขวนคอตายหนี้หนี้ กระตุ้นให้ได้คิดอยู่ตลอด

วันที่มีคนเยอะสุดในแต่ละเดือนคือวันที่เทศบาลจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุ บ้านผมมีผู้สูงอายุ
ประมาณ 300-400 คน ผมก็ถามว่าใครถูกหอยบ้าง? 2 พัน 3 พัน บางงวดไม่ถูก บาง
เดือนไม่ถูกเลย แล้วผมก็ไปถามเจ้ามือ(รายย่อย)ว่างวดหนึ่งๆ เอาเงินไปส่งให้เจ้ามือเท่า
ไหร่? 4-5 หมื่น เจ้ามือในหมู่บ้านมีอยู่ 3-4 เจ้า รวมกันงวดหนึ่งเก็บเงินในหมู่บ้านไปให้
เจ้ามือประมาณ 2 แสน เดือนหนึ่ง 4 แสน ปีหนึ่งเกือบ 5 ล้านบาทหายออกไปจากหมู่บ้าน
ซึ่งก็ได้ผล คนที่เคยซื้อเป็นร้อยอาจลดเหลือแค่สิบบาท คนที่เคยเห็นว่าเดินโพยอยู่ใน
หมู่บ้านลดลงอย่างชัดเจน

ผลจากการทำงานเป็นอย่างไรบ้าง และมีประเด็นอะไรที่ต้องการฝาก ไปยังชุมชนอื่นๆ

หลังจากทำงานได้ผลก็ขยายไปยังพื้นที่อื่นๆ มีคนมาถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยน
กัน เราทำงานก็เจอแรงเสียดทานและแรงต้านเยอะพอสมควร จะมีคำพูดมาทดสอบอยู่
ตลอดเวลา มันสำคัญอยู่ที่ว่าเราเอาประชาชน เอาผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับเป็นที่ตั้ง
จริงหรือเปล่า ถึงที่สุดถ้าเรายืนหยัดมันก็ต้องผ่านอุปสรรคเหล่านั้นไปได้

ผมขอฝากข้อคิดไปถึงทุกๆ คนว่า “การพนันเป็นหายนะของครอบครัว หยุตมัน
เถอะ จะด้วยกลวิธีอะไรก็ตาม”

รุกเข้าไปสร้าง ภูมิคุ้มกัน ก่อนที่การพนันจะเข้าถึงตัว



ยุคสมัยนี้ไม่มีที่ใดอีกแล้วที่จะปลอดภัยจากการพนัน แม้แต่ในห้องนอนของเด็กๆ ลูกหลานของเราก็สามารถคลุกคลีกับการพนันได้ผ่านโลกออนไลน์ จะน่ากลัวแค่ไหนถ้าพวกเขาเติบโตขึ้นมาโดยมีการพนันเป็น “เพื่อนเล่น” ที่แฝงตัวอยู่กับเขาได้ในทุกที่ทุกเวลา



หลายฝ่ายก็ตั้งตระหนกถึงพิษภัยที่แฝงมากับความก้าวหน้าแห่งยุคโลกาภิวัตน์ แต่ดูเหมือนไม่มีใครสามารถหาวิธีป้องกันที่มีประสิทธิภาพได้จริงๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ที่แม้จะมีกฎหมาย แต่ก็ไม่ทันสมัย มีช่องโหว่ และไม่สามารถบังคับใช้ได้ดังหวัง ส่วนผู้ประกอบการก็น่าเห็นใจที่ต้องแบกรับภาระทางเศรษฐกิจและชีวิตที่ยากลำบาก หลายคนจึงปล่อยปละละเลยไม่สามารถสอดส่องดูแลเด็กๆ ได้จริงกว่าจะรู้ว่าลูกหลานเราหลงเดินทางผิด..ก็สายไปเสียแล้ว

แทบไม่มีอะไรรับประกันความปลอดภัยของเด็กและเยาวชนจากพิษภัยจากการพนันได้เลย

pgfznz.org.nz/mapumaia/

Newsletter Sign-Up

中文 | 한국어 | Tiếng Việt | ไทย | 日本語 |



TE RŌPŪ ĀWHINA MATE PETIPETI O AOTEAROA
**Problem Gambling Foundation
of New Zealand**

Building healthy communities together, free from gambling harm

HOME GET HELP GET INVOLVED GET INFORMATION LIBRARY NEWS EVENTS ABOUT US CONTACT US BLOG



Mapu Maia



กันยายน 20

Mapu Maia, the Pacific Unit at the Problem Gambling Foundation of New Zealand was set up in 2009 to provide a culturally appropriate service to effectively reduce the problem gambling harms in the Pacific community. Since then Mapu Maia's service has evolved and expanded to include public health and screening trainings for Primary Health Providers (PHOs), the addiction specialist with the 'Off the Couch' programme (OTC) and delivering education and therapeutic programmes on addictive behaviours at the Pacific Focus Unit (PFU) within Springhill Corrections Facility.

NEED HELP? - CALL US:

0800 664 262

OR E-MAIL: help@pgfznz.org.nz

CALL OUR ASIAN FAMILY HOTLINE

0800 862 342

OR E-MAIL: AFS.help@pgfznz.org.nz



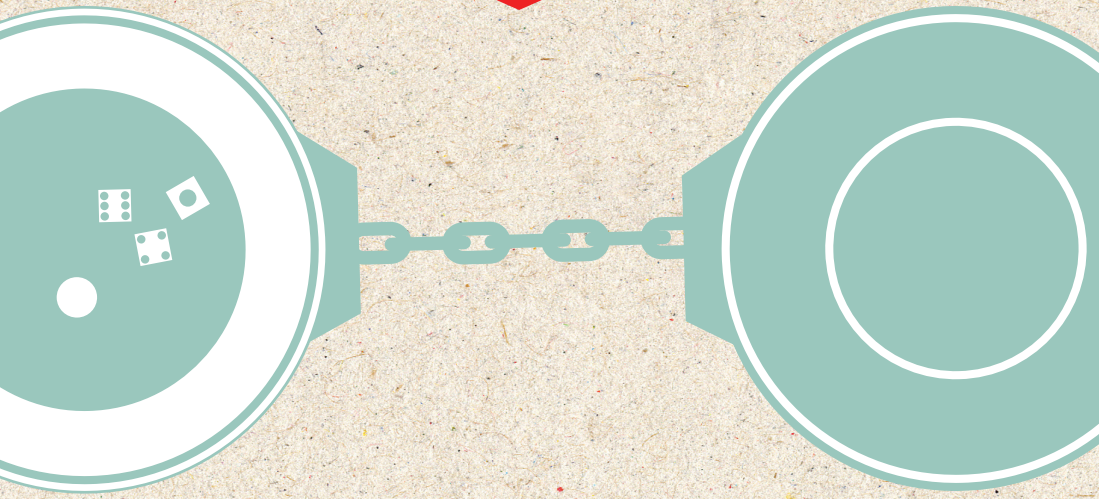
ไม่กี่โพล่คิดไปว่า เขาจะพัฒนา
ฝีมือการเล่นพนันได้จาก
การทำความเข้าใจรูปแบบต่างๆ
ในเกมการพนันที่เขาเล่น ดังนั้น
การมีความเข้าใจที่ถูกต้อง
ในทางคณิตศาสตร์น่าจะช่วยให้เด็ก
มีภูมิคุ้มกันจากการพนันได้ 

เชื่อว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาแค่ในประเทศเรา ต่างประเทศก็เจอสถานการณ์
แบบเดียวกัน ต่างกันตรงที่เขาตื่นตัวกว่าและพยายามแสวงหาแนวทางที่จะ
“สร้างภูมิคุ้มกัน” ให้กับ(ว่าที่)ผู้ใหญ่ในอนาคต

ในประเทศนิวซีแลนด์ งานศึกษาขององค์กรว่าด้วยการพนันที่เป็นปัญหาแห่ง
นิวซีแลนด์ (The Problem Gambling Foundation of New Zealand) ร่วมกับ
ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน มหาวิทยาลัยอ็อคแลนด์ (The Center for Gambling
Study, University of Auckland) เพื่อหาแนวทางรับประกันความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่
เยาวชนแม้ว่าสังคมจะพัฒนาไปสู่สังคมที่มีการพนันอย่างเข้มข้น พบว่ามีข้อเสนอ
แนะเชิงรุกที่น่าสนใจมากมาย หนึ่งในนั้นคือความพยายามจะที่ทำให้เด็กเข้าใจ
พิษภัยของการพนันก่อนที่การพนันจะหลอหลอมเขาให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหา

ในประเทศออสเตรเลีย คณิตศาสตร์เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สร้างภูมิคุ้มกันให้
แก่เด็กและเยาวชน สมาคมคณิตศาสตร์แห่งรัฐวิคตอเรียได้ทำโครงการนำร่องกับ
โรงเรียนในเมลเบิร์นโดยสอดแทรกความรู้เชิงสถิติและความน่าจะเป็นเกี่ยวกับการ
พนันในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าเขามีโอกาสในทางสถิติมาก
น้อยแค่ไหนที่จะชนะพนัน ใครที่ไม่รู้เรื่องนี้มักจะเข้าใจผิดว่าการพนันเป็นเรื่อง
ของโชค และหวังว่าคงต้องมีสักครั้งที่โชคจะเข้าข้างเขา (แต่เล่นไปเรื่อยๆ โชค
ก็ไม่เข้าข้างเสียที) ไม่กี่โพล่คิดไปว่า เขาจะพัฒนาฝีมือการเล่นพนันได้จากการ
ทำความเข้าใจรูปแบบต่างๆ ในเกมการพนันที่เขาเล่น ดังนั้นการมีความเข้าใจที่
ถูกต้องในทางคณิตศาสตร์น่าจะช่วยให้เด็กมีภูมิคุ้มกันจากการพนันได้

ตัวอย่างข้างต้น คือ ความพยายามที่จะอาศัยหลักสูตรหรือโปรแกรมการ
ศึกษา “รุก” สร้างภูมิคุ้มกันเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนก่อนที่การพนันจะเข้า
ถึงตัวพวกเขา เพื่อให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่แข็งแรงท่ามกลางสภาพ
แวดล้อมที่มีแนวโน้ม “เป็นพิษ” มากขึ้นๆ จากภัยคุกคามของธุรกิจการพนันที่
ขาดการควบคุมที่ดี



“โดนจับ”

เสียงเฮดังๆ แบบไม่เกรงใจใครจากท้ายซอย มองไปเห็นคนยืนอัดกัน เป็นสิบๆ ก้มๆ เงยๆ ทำให้ไอ้เล็กที่บาบ้านผมเป็นครั้งแรกหันไปมองและชวนไปดูว่าพวกผู้ใหญ่ตรงนั้นดูอะไร ผมหันไปดูและคิดถึงวันที่ “โดน (ตำรวจ) จับ” เมื่อปีก่อน แล้วรู้สึก..บอกไม่ถูก

เย็นวันนั้น ตอนกลับจากโรงเรียน ผมได้ยินเสียงเฮดังๆ จากท้ายซอย พวกผู้ใหญ่ละแวกบ้านหลายคนก้มๆ เงยๆ แทงไฮโล ผมแหวกเข้าไปขอดู อานิค-ทอมขานใหญ่ประจำซอย-ยื่นแบงค์ร้อยให้ผมใบหนึ่ง บอกให้ไปซื้อข้าวให้ขาดผมรีบวิ่งไปซื้อและรู้ว่าเงินที่เหลือคือทิป เพราะอานิคเล่นได้

ป่อนท้ายซอย เป็นที่รวมบรรดาเซียนพนันประจำชุมชน มีบรรยากาศเป็นกันเอง ไม่ได้เล่นแบบเอาเป็นเอาตายเหมือนคาสโน(ในหนัง) พวกผู้หญิงชอบเล่นไฟและส่วนใหญ่จะเล่นนานเป็นวันๆ ส่วนผู้ชายชอบไฮโล น้ำเต้าปูปลา และกำถั่ว เปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไฮโลวางเขียนแบบอานิคเล่นหนัก แต่มีวงเล็กเล่นตาละสิบยี่สิบ ใครผ่านมาก็แะแทงกันซำๆ ตาสองตา ผมก็ด้วย

วันนั้นหลังซื้อของให้อานิค ได้ทิปมาแทงไฮโลหลายตา แล้วก็ยื่นลุ่นอานิคต่อมารู้ตัวอีกทีว่าฟ้ามืดก็ตอนโดนตำรวจจับ มีคนถูกจับเป็นสิบ แต่..ผมเป็นคนเดียวที่ถูกจับในชุดนักเรียน

คืนนั้นพ่อไปรับผมที่โรงพัก ผมรู้ว่าพ่อโมโหและผิดหวังมาก แต่พ่อไม่พูดอะไรเลย พอถึงบ้านแม่ก็ป่น และเล่าเรื่องคนข้างบ้านติดพนันเสียพนันจนหมดตัว ขยายบ้านขายรถยนต์ยังไม่พอใช้หนี้ ผัวเมียทะเลาะกันจนบ้านแตก ลูกไม่มีใครดู ต้องส่งไปให้ยายเลี้ยงที่เชียงราย แม่ถามผมว่า อยากมีชีวิตแบบนั้นหรือ?

ผมเองก็ซื้อมือถือและอาย ไม่อยากให้เพื่อนกับครูที่โรงเรียนรู้ หลังจากวันนั้น ผมไม่กล้าย่างกรายไปบ่อนท้ายซอยอีกเลย

ไลน์.. เสียงไลน์ไฉ่ซิดเรียก ผมเลยถือโอกาสชวนไฉ่เล็กไปหาไฉ่ซิดที่ร้านกาแฟ ผมไม่อยากจะให้ไฉ่เล็กไปที่บ่อน เพราะรู้ว่า ผู้ชายทุกคน ถ้าได้แะเป็น ต้องแทงสักตาสองตา แล้วก็จะแอบแะเวียนมาเรื่อย การได้แอบๆ ซ่อนๆ ทำ ผิดเล็กๆ น้อยๆ มันเป็นความสนุกตื่นเต้นและท้าทาย พวกผู้ใหญ่ก็คงคิดอย่างนั้น ถึงเปิดบ่อนเล่นพนันเป็นตัวอย่างให้เห็นอยู่ทุกวัน

เฮ้อออ.....



การพนันที่อิงแอบกับวิถีประเพณีและ
วัฒนธรรมไทยได้พัฒนาสู่ธุรกิจการ
พนันที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายผล
ประโยชน์ มีการบริหารจัดการอย่าง
เป็นระบบและพิทักษ์อำนาจรัฐ รวมถึง
อำนาจสื่อสมัยใหม่ ส่งผลให้วิถีการ
พนันแปรเปลี่ยน ขยายขอบเขตกว้าง
ขวาง ดึงดูดนักพนันหน้าใหม่ ซึ่งการ
เติบโตของธุรกิจการพนันได้ย้อนกลับไป
เพิ่มผลผลิตแห่งอำนาจของเครือข่ายการ
พนันให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

การพนันในวิถีไทย

พลวัตแห่งอำนาจ, รายงานประจำปี 2556

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน